ንኽትፈልጦም ኣገደስቲ ነገራት

ክትባታት

Folkhälsomyndigheten
PUBLIC HEALTH AGENCY OF SWEDEN

ኵሎም ቆልዑ ኣብ ሽወደን፡ ኣንጻር ዓሰርተ ክልተ ዝኾኑ ከበድቲ ሕማማት ክትባት ይዳሎወሎም'ዩ። እዞም ክትባታት'ዚኦም፡ ብድሌትካ እትወስዶምን ብነጻ ዚወሃቡኻን እዮም።

ንኣሽቱ ሕጻናት፡ ክሳብ'ቲ ትምህርቲ ዚጅምሩሉ ጊዜ፥ እቶም ክትባታት ኣብቲ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናት” (barn-avårdscentralen - BVC) እዩ ዚወሃቦም። ብድሕሪ እቶም ዚቕጽሉ ክትባታት ግን፥ በቲ ”ጥዕና-ተመሃራይ” (elevhälsan) ኣቢሉ'ዩ ዚወሃቦም።

ገለ ካብቶም ኣብ ናይ ቆልዑ ”መደብ-ክትባታት” (vaccinationspro-grammet) እቱዋት ዝኾኑ ሕማማት፥ ኣብ ሽወደን ዘይልሙዳት'ዮም፥ ኣብ ካልእ ክፋላት ናይ ዓለም ግን ዘሎዉ'ዮም። ክትባት ምውሳድ፡ ንቖልዓ ካብዞም ሕማማት'ዚኦም ንምክልኻል እትጥቀመሉ፥ እቲ ኣዝዩ ውጽኢታዊ ዝኾነ ኣገባብ እዩ።

ክትባታት ኣብ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናት”

- ኣብ ሽዱሽተ ሰሙን ዕድመ፡-
  እቲ ቀዳማይ ክትባት፡ ንረኽሲ ”ሩታ-ቪሩስ” (rotavirus) ንምክልኻል ዚወሃብ'ዩ።

- ኣብ ሰለስተ ወርሒ ዕድመ፡-
  እቲ ካልኣይ ክትባት፡ ንረኽሲ ”ሩታ-ቪሩስ” (ro-tavirus) ንምክልኻል ዚወሃብ'ዩ።
  ኣብዚ ጊዜ ውን፡ ናይ ሸውዓተ ካልኦት ሕማማት፡- “ሕማም-ጉሮር/”ዲፒቲ፡ ኣንቅጺ/ቲታኑስ፡ ሰዓል-ትኽትኽታ፡ ፖልዮ፡ ሂብ፡ ነዱሞኮከር ከምኡ ውን ሀፓቲት-B፡ ፋላማይ ክትባታት ኪወሀብ'ዩ።

- ኣብ ሓሙሽተ ወርሒ ዕድመ፡-
  ኣብዚ ጊዜ'ዚ፡ እቶም ንቖልዓ ኣብ ሰለስተ ወርሒ ዕድመ ዝተዋህቡ ናይ ሸውዓተ ሕማም ክትባታት ካልኣይ ዙር ክትባታት ደጊምካ ይወሃቡ።

- ኣብ ሓደ ዓመት ዕድመ፡-
  እቲ ሳልሳይ ዙር፡ ኣንጻር'ቶም ሸውዓተ ሕማማት፡ ኣብ ሰለስተ ወርሒን ኣብ ሓሙሽተን ወርሒን ዝተወሰዱ ክትባታት፥ ከም ብሓድሽ ይወሃቡ።

- ኣብ ሓደ ዓመትን ፈረቓን ዕደመ፡-
  ክትባታት ኣንጻር ንፍዮ፡ ጽግዕ፡ ፍሮማይን ይወሃብ።

- ኣብ ሓሙሽተ ዓመት ዕድመ፡-
  ደጊምካ፡ ናይ ”ሕማም-ጉሮር/ዲፒቲ”፡ ኣንቅጺ/ቲታኑስ፡ ሰዓል-ትኽትኽታን ናይ ፖልዮን ክትባታት ይወሃብ። እዚኦም፡ ኣብ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናት” (BVC) ዚወሃቡ፥ እቶም ናይ መወዳእታ ክትባታት እዮም።

ክትባታት ኣብ ቤትትምህርቲ - ኣብ ”ጥዕና-ተመሃራይ”

- 1ይ-2ይ ክፍሊ፡-
  ካልኣይ ዙር ክትባታት ኣንጻር ንፍዮ፡ ጽግዕ፡ ፍሮማይ ይወሃብ።

- 5ይ-6ይ ክፍሊ፡-
  ኵለን ደቂ ኣንስትዮ፥ ካብ ካንሰር ንምክልኻል፡ ክልተ ክትባታት ኣንጻር ”ሁማንት ፓፒሎም-ቪሩስ” (humant papillomvirus – HPV) ይወሃበን።

- 8ይ-9ይ ክፍሊ፡-
  እቲ ሓሙሻይ ክትባታት ኣንጻር ”ሕማም-ጉሮር/ዲፒቲ”፡ ኣንቅጺ/ ቲታኑስ፡ ሰዓል-ትኽትኽታ ይወሃብ።

ኣብ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናት”

ነታ ኣብ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናት” ዘላ ነርስ፥ ኣብታ እዋን'ቲኣ ውላድኪ ከመይ ይስምዖ/ዓ ከም ዘሎ ንገርያ። ሕቶታት እንተ'ሎኪ ሕተቲ፥ ገለ ዘተሓሳስበኪ ነገራት ምስ ዚህሉ ውን ተዛረቢ። መብዛሕትኡ ካብቶም ክትባታት፥ ብመርፍእ ኢኻ ትውግኦም። ስለዚ እቲ መውጋእቲ ኪስምዓካ ይኽእል'ዩ። እታ ኣብ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናት” ዘላ ነርስ፥ ኣብቲ ጊዜ ክትባት ንውላድኪ ብኸመይ ከም ትሕዝዮ ክተርእየኪ እያ።

ኣብ ቤትትምህርቲ

ውላድኩም ኣብቲ ቤትትምህርቲ፥ በታ ናይ ቤትትምህርቲ ነርስ'ዩ ክትባታት ዚወሃቦ/ባ። ንስኻትኩም ወይ ውላድኩም ሕቶታት ምስ ዚህልወኩም፥ ምስታ/ቲ ነርስ ተዘራረቡ።

መደብ-ክትባታት ኣብ ሃገር ሽወደን

ኣብዚ፡ ንኹሎም ናይ ሽወደን ቆልዑ፥ ካብቶም ከበድቲ ሕማማት ንምክልኻል ዚወሃብዎም ክትባታት፡ ክትርኢ ኢኻ።

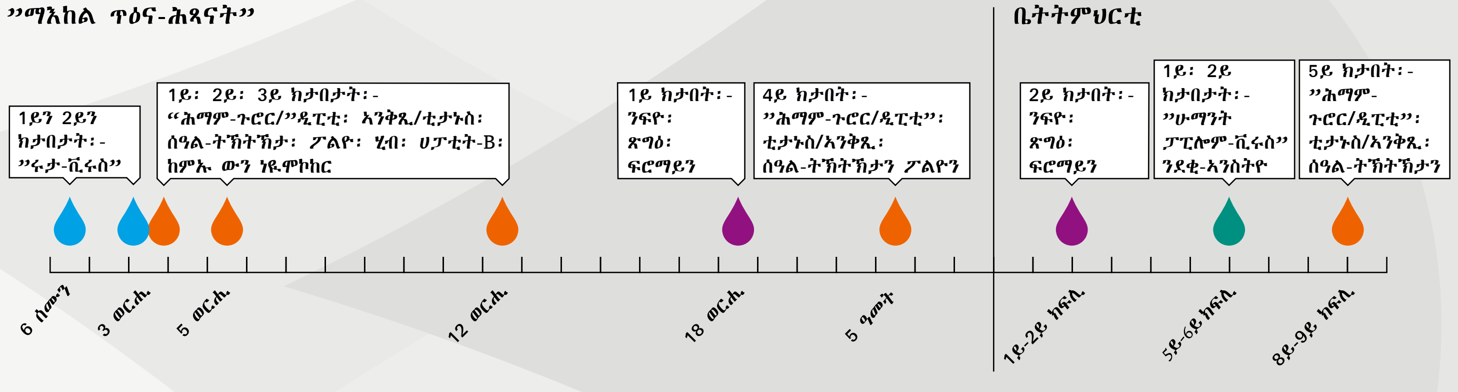

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN AUGUSTI 2019 ARTIKELNUMMER 19059-14

እቶም ውላድካ ምክልኻል-ሕማም ዝረኽበሎም ሕማማት

ኣብዚ ዚስዕብ፡ ገለ ብዛዕባ'ቶም ኣብቲ “መደብ-ክታባታት” እቱዋት ዝኾኑ ሕማማት ክተንብብ ትኽእል ኢኻ። ንሳቶም ድማ፡ እቲ ውላድካ ብክትባታት ጌሩ ኪከላኸሎም ዚኽእል ሕማማት'ዮም።

ረኽሲ ”ሩታ-ቪሩስ” (Rotavirusinfektion)፡- ናይ ከስዐ ረኽሲ ኰይኑ፥ ቆልዓ ተቕማጥን ተምላስን ይገብረሉ፥ ብኡ ምኽንያት ድማ ኣካላቱ ከም ዚጸምእ ይገብሮ'ዩ። ኣብ ገለ እዋናት ውን እቲ ቖልዓ፥ ክሳብ ናይ ሆስፒታል ሕክምና ከድልዮ ይኽእል'ዩ።

” ሕማም-ጉሮር/ዲፒቲ” (Difteri)፡- ኣዝዩ ተላጋቢን ሓደገኛ ናይ ጎሮሮ ረኽሲን ዘስዕብ ኰይኑ፥ ንህይወት ዘስግእ፡ ናይ ልቢ፡ ናይ ኰላልትን ”ስርዓተ-ነርቫታትን” ጒድኣት ዘምጽእ'ዩ።

”ኣንቅጺ/ቲታኑስ” (Stelkramp)፡- ብባክተሪያ ዚመጽእ፡ ኣብ ሓመድን ኣብ መዓናጡ-እንስሳታትን ዚርከብ'ዩ። ቆልዓ እዚ ናይ ”ኣንቅጺ/ቲታኑስ” ሕማም ዘጋጥሞ፥ ብእንስሳ ምስ ዚንከስ ወይ ረሳሕ ቁስሊ ምስ ዘጋጥሞ'ዩ። ሽው ድማ እቲ ቆልዓ፥ ምንቃጽ ጭዋዳታት ስለ ዘጋጥሞ፥ ንምውሓጥን ንምትንፋስን የጻግሞ። ሕማም ”ኣንቅጺ/ቲታኑስ” ኣብ መንጎ ሰባት ኣይመሓላለፍን'ዩ።

ሰዓል-ትኽትኽታ (Kikhosta)፡- ሓደ ኣዝዩ ተላጋቢን ከቢድ ናይ ምስዓል ትኽትኽታን ዘስዕብ ኰይኑ፥ እቲ ምስዓል ንነዊሕ ኣዋርሕ ውን ኪጽንሕ ዚኽእል'ዩ። እዚ ሕማማ'ዚ፡ ንሓደ ንእሽቶ ሕጻን ንህይወቱ ኣስጋኢ ኪኸውን ይኽእል'ዩ።

ፖልዮ (Polio)፡- ነቲ ”ስርዓተ-ነርቭ” ዚጕድእ ኰይኑ፥ ክሳብ ናብ ምልማስ ኣካላት ዘብጽሕ'ዩ። መጕዳእቱ ድማ ንህይወትካ ምሉእ'ዩ።

”ኣሞፊሉስ ኢንፍሉኣንሳ ዓይነት B” (Haemophilus influenzae typ B - Hib)፡- ከበድቲ ረኽሲታት ከስዕብ ዚኽእል ኰይኑ፤ እዚ ድማ ብፍላይ ንኹሎም ትሕቲ 5 ዓመት ዘሎዉ ቆልዑ'ዩ። እዚ ”Hib”፡ ናይ ”ሽፋን-ሓንጎል” ረኽሲ ኣስዒቡ፡ ንህይወት ኣስጋኢ ኪኸውን ወይ ውን ንምሉእ ህይወትካ መጕዳእቲ ዘስዕብ'ዩ።

”ንዩሞኮከር” (Pneumokocker)፡- ንቖልዓ ናይ እዝኒን ናይ ሶርኖን ረኽሲ ዘስዕብ ኰይኑ፥ ካልእ ውን ኣስጋኢ ዝኾኑ ከም ናይ ሕማም ሳንቡእ፡ ምምራዝ-ደምን ረኽሲ ”ሽፋን-ሓንጎልን” ዘምጽእ'ዩ።

ንፍዮ (Mässling)፡- ሓደ ኣዝዩ ተላጋቢ፡ ብርቱዕ ረስኒ፡ ሰዓልን ሹፍታ-ቆርበትን ዚገብር ሕማም'ዩ። እቲ ቆልዓ ውን ናይ ”ሽፋን-ሓንጎል”፡ እዝኒ፡ ሳንቡእ ረኽሲታት ከስዕበሉ ይኽእል'ዩ። ገለ እዋናት ውን ንፍዮ ናብ ሞት የብጽሕ'ዩ።

ጽግዕ (Påssjuka)፡- ሓደ ኣዝዩ ተላጋቢ፡ ብቐዳምነት ”ንጽኪታት-ምራቕ” ዘጥቅዕ ሕማም'ዩ። ኣብ ርእሲኡ ግን፡ ረኽሲ ሽፋን-ሓንጎልን ረኽሲ-ሓንጎልን ከስዕብ ዚኽእል'ዩ። ንኣወዳት ቆልዑ ውን፡ ነድሪ ”ፍረ-ነፍሲ” ከስዕበሎም ይኽእል'ዩ።

ፍሮማይ (Röda hund)፡- መብዛሕትኡ ጊዜ እቲ ረኽሱ ፍኹስ ዝበለ'ዩ። ጥንስቲ ሰበይቲ እንተ ለጊቡዋ ግን፥ ናይ ”ምንጻል-ጥንሲ” ዓቢ ሓደጋ ከስዕበላ ይኽእል'ዩ። ወይ ውን እቲ ቆልዓ፡ ከበድቲ መጕዳእቲ ኣጋጢሙዎ ኪውለድ ይኽእል'ዩ።

”ሁማንት ፓፒሎም-ቪሩስ” (Humant papillomvirus - HPV)፡- ንቖርበትን ንልፋጫታን ረኽሲ ዚገብር'ዩ። እቲ ርኽሲ ዚርኣየካ ሳሕቲ ጊዚያት'ዩ፥ ብዙሕ ጊዜ ውን ባዕሉ'ዩ ዚሓዊ። እንተ ዘይሓውዩ ግን፡ ናይ ወሃዮታት ምቅይያር ኣምጺኡ፥ ናይ ”ኣፍ-ማህጸን” ካንሰርን፥ ጸኒሑ ውን ኣብ ምንዋሕ ዕድመ፡ ናይ ካልኦት ዓይነታት ካንሰር ዘስዕበልካ እዩ።

”ሄፓቲት ቢ” (Hepatit B)፡- ናይ ”ጸሊም-ከብዲ” ረኽሲ ዘስዕብ'ዩ። ኣብ መብዛሕትኦም ሰባት እቲ ረኽሲ ባዕሉ'ዩ ዚሓዊ። ገለ ጊዚያት ግን እቲ ቪሩስ፡ ኣብቲ ኣካላትካ ይጽፈ'ሞ፡ ናይ ”ጸሊም-ከብዲ” መጕዳእቲ ወይ ኣብ ምንዋሕ ጊዜ ድማ፡ ”ካንሰር ጸሊም-ከብዲ” የምጽእ። ነቲ ሓደጋ ዓቢይ ኪገብሮ ዚኽእል፥ እንተ ደኣ ብቖልዓኻ ለጊቡካ ጸኒሑ'ዩ።

ኵሎም'ቶም ብመሰረት'ቲ ”መደብ-ክትባታት” ዚወሃቡ ክትባታት፥ ኣብቲ ”Folkhälsomyndigheten” ዚበሃል “ቤትስልጣን ምክትታል ጥዕና ህዝቢ”፥ ኣብ ሓደ ሃገራዊ መዝገብ-ክትባታት ይጽሓፉ እዮም። እዚ መዝገብ'ዚ፡ እቲ ”መደብ-ክትባታት” ብግቡእ ይስዓብ ምህላዉ ንምክትታል መታን ኪጥዕም ተባሂሉ ዝተዳለወ'ዩ።

ዝበልጸ ንምፍላጥ'ዶ ትደሊ?
ምስቲ እቲ ውላድኩም ዚኸደሉ ”ማእከል ጥዕና-ሕጻናትን”፤ ኣብቲ ዚኸደሉ ቤትትምህርቲ ምስ ዚርከብ ”ጥዕና-ተመሃራይን” ርክብ ክትገብሩ፥ ኵሉ ጊዜ ዕዱማት ኢኹም። ኣብዚ ዚስዕብ ውን ተወሳኺ ሓበሬታ ክተንብብ ይክኣል'ዩ፡-

- 1177.se
- Folkhalsomyndigheten.se
- Lakemedelsverket.se